

Hanessné Dér Klára

„Egy asszony meg a lánya”

Esettanulmány*

Osztályunkra – a serdülő pszichiátriára – 1990. március 1-jén került felvételle W. Andrea 14 éves lány. A Gyermekideggondozó küldte beutalóval. Kórházi felvételére az őt jelentősen megterhelő családi helyzetben fellépő szorongás és ehhez társuló hallucinációs élmények, alvászavar miatt került sor. Édesanyja már 2 hónapja szintén kórházi kezelés alatt állt, ugyanis 6 hónapos terhessége megszakadt. Én ekkor kerültem először kapcsolatba Andreával és édesanyjával. Első beszélgetésünk még itt, az osztályunkon zajlott. Ekkor ismertem meg korábbi életüket, mely nagyon sok egyszerű család életéhez volt hasonló. Férjével viszonylag fiatalon házasodtak össze, a házasságkötés után azonnal megszületett kislányuk. Ettől kezdve az anya nem dolgozott. Idővel sikerült egy kis családi házat felépíteniük saját erőből részletre, kölcsönökkel, mivel támogatást, segítséget senkitől sem kaptak. Egyikük szülei sem éltek már. A feleség második gyermekükkel lett terhes, amikor a férfi bejelentette, hogy egy másik nőhöz költözik. Sem lánya, sem a születendő gyermek sorsa nem érdekelte. Az anya betöltötte már terhessége hatodik hónapját, amikor beszállították a szülészetre. Megállapították, hogy a magzat méhen belül meghalt, és megindították a szülést. Mikor Andrea lánya bekerült osztályunkra, az anya már felépülőben volt. Megegyeztünk, hogy miután hazakerülnek a kórházból, felkeresem őket. Erre kb. 3 hét múlva került sor. Szolnok mellett, egy kis faluban laktak egy félig befejezett családi házban az édesanya, lánya, valamint az anya 45 éves imbecillis nővére. A férj 3 hónappal korábban költözött el a családtól, már a válókeresetet is beadta. Egy szoba volt mind a hármójuknak berendezve a legszükségesebb bútorokkal. Az udvar gazos volt és rendezetlen. Amikor az asszony kórházba került, leánya egyedül maradt otthon, a felügyeletet és ellátást igénylő nagynénjével, aki éjszakánként üvöltött, jajgatott, emiatt Andrea sem tudott aludni. Napközben dührohamok váltották egymást, idegen nem léphetett be a kapun. Pár nap után Andreán kifejezett szorongások, érzéksalódások léptek fel nappal is. A kórházi kezelés eredményeként mindezek megszűntek, illetve az édesanya hazakerülésével a családi helyzet is nagyjából rendeződött. Ajánlottam

* Örömmel vennénk, ha a szakmában dolgozó szociális munkások közölnék észrevételeiket az esetkezeléssel kapcsolatban.

az édesanyjának, ha fizikailag is megerősödik, próbáljon meg munkát keresni. Jövedelmüket a családi pótlék, a gyermektartás és a rokkantjáradék tette ki. Közben a gyámügyi osztállyal is felvettem a kapcsolatot, és támogatást kértem számukra. Andrea tovább folytatta az általános iskolában a tanulmányait igen gyenge eredményekkel. Az iskola napközit és korrepetálást is felajánlott. Év végén azonban a sok hiányzás és elégtelen osztályzatok miatt évismétlést javasoltak.

Következő családlátogatásom idején ismét mindannyian otthon tartózkodtak. Az anya keserűen mesélte, hogy a már hivatalosan elvált férjének és annak élettársának közös gyermeke lesz. Kliensemnek még most sem volt munkahelye. Elmondása szerint próbálkozott, de ahogy legyengült fizikai állapotát meglátták, sehol sem voltak hajlandók alkalmazni. Biztattam és további próbálkozást ajánlottam. Mivel a súlyos értelmi fogyatékos nő állandó felügyeletet igényelt, ezért ápolási díj folyósítását kérvényeztem az akkori Megyei Tanács Egészségügyi Osztályától. Sajnos, számukra kedvezőtlen válasz érkezett, melyben azt javasolták, hogy az Elme Szociális Otthoni elhelyezését tudják csak támogatni. A pénzbeli támogatást elutasították.

Legközelebb októberben találkoztunk, amikor kiderült, hogy Andreát csökkentett létszámú ifjúsági tagozatra helyezték át. Anyjának még most sem volt munkahelye, így a korábban említett jövedelemből éltek. A következő hónapban ismét felkerestem a családot. Andrea örömmel mesélte, hogy az apjával egész jó kapcsolata lett, és eljár hozzájuk látogatóba. Egy ilyen alkalommal merült fel az apában – és közvetítette ezt a lányán keresztül –, hogy volt felesége adja el a házat, vegyen egy kisebbet, az ő részét pedig fizesse ki.

Az immár 15 éves lány második kórházi felvételére 1991 februárjában került sor, mert az édesanyja ismét kórházba került, mentő szállította a szolnoki kórházba, ahol érdeklődésemre elmondták, hogy rosszul lettének okát aetilis és szedatívum együttes hatása válhatta ki. Elbocsátása után Andreát is hazaengedték a kórházból. A tanév végén ismét felkerestem őket. Ekkor csak volt betegünk, a fogyatékos nagynéni és a szomszéd kislány volt otthon. Sírva mesélték, hogy az anyát előző este ismét mentő szállította kórházba. Szerinte „megint” a szívével van baj. Közben megtudtam tőle, hogy a 7. osztályt sikerült elvégeznie, így szeptembertől 8. osztályos lesz. Nagyon sokat segített otthon, a család minden terhét ő viselte. Azt is közölte velem, hogy összeveszett az apjával, mert azzal zaklatta őket, hogy Andreát állami gondozásba adja. Ennek hátterében állítólag az állt, hogy a közösen épített házból ki akarta túrni őket. Ezidáig nem tudtak megegyezni, és a Gyámhatóság is elutasította az apa kezdeményezését. Ősszel az iskolakezdés után különösebb változás nem történt az életükben. Az anyának még mindig nem volt munkahelye (állandó orvosi ellenőrzés alatt állt), így rendszeres segítyt igényeltem számukra a Polgármesteri Hivaltól. A gyámügyes előadó intézkedés közben megjegyezte, hogy nem szeretnének pénzt adni az asszony kezébe, mivel többször látták ittasan az utcán. Inkább élelmiszerjegyet utalnak ki. Ismét elmentem hozzájuk, Andreát tanulásra és az iskola elvégzésére biztattam, az anyának pedig életmódbeli változást javasoltam, életvezetési

tanácsot adtam. Legtöbbször értesítés nélkül kerestem fel őket, de ittas állapotban egyetlen egyszer sem találtam W.-nét.

1992 januárjában szomorú kép fogadott. Az anya és lánya sírva mondták, hogy Marika, a beteg nagynéni egy hete meghalt. Anyagi helyzetük így tragikussá vált, már csak a családi pótlék volt a havi jövedelmük. Időközben az apa is munkanélküli lett, így a gyermektartást az előző hónapban sem fizette ki. Andrea alig várta, hogy befejeződjön a tanév, hogy minél több időt tölthessen édesanyjával, akinek egyedüli támasza. A volt férj egyre határozottabban követelte, hogy adják el a házat, és fizessék ki a részét. Kliensem már a villanyszámlát sem tudta kifizetni. Amíg beszélgettünk, úgy tűnt számomra, hogy az anya és lánya között felcserélődtek a szerepek. Az anya került gyermeki helyzetbe, lánya pedig az ő státuszába. A temetést is teljes egészében Andrea intézte, a Polgármesteri Hivatal egyszeri szociális segélyt utalt ki számukra.

Márciusban is meglátogattam őket. Hideg, fűtetlen szobában feküdt az asszony, piszkos, huzat nélküli dűnyhával betakarva. Keserűen mondta, hogy eladták a házat, és augusztus 31-éig ki kell költözniük. Ha kifizeti a volt férjét is, kb. 180 000 forint marad nekik, ebből kell lakáshoz jutnia. Elkeseredetten nyilatkozott lánya iskolai kudarcáról is. Az utóbbi időben heteket hiányzott az iskolából, nagy a valószínűsége, hogy év végén nem fogják osztályozni. Igyekeztem Andreát megerősíteni abban, hogy az csodálatos dolog, hogy az édesanyját ápolja, és segít neki, de az ő elsőrendű feladata az iskola befejezése. Ha abbahagyja, még a családi pótlékot sem fogják kapni, így teljesen jövedelem nélkül maradnak. Munkája még most sem volt W.-nének. Ekkor együttesen megbeszéltük, hogy én is próbálok segíteni lakáshelyzetük megoldásában, mivel az idő szorít. Korábbi megegyezésünk alapján együtt elmentünk a helyi gyámügyi osztályra, és az ő beavatkozásukat is kértük ebben az égető helyzetben. Szolnok környékén, közeli kis falvakban próbáltam kis családi házat keresni a számukra. A pénz azonban annyira kevésnek bizonyult, hogy a házvásárlásról le kellett mondanunk. A Polgármesteri Hivatal közölte, hogy egyetlen szükséglakás sincs a környéken, így azt sem tudtak számukra kiutalni. Legutolsó lépésként a Szolnoki Humán Szolgáltató Központ segítségét kértem. Az ő segítségükkel sikerült a következő megoldást találnunk. Kiderült, hogy Szolnokon régi barakk lakásokat alakítanak át hajléktalanok számára garzonháznak. Ezért havi 400 forintot kell fizetni, és korlátlan ideig vehető igénybe. Az elkészülésre azonban még néhány hónapig várni kell. Rendkívül megörültek ennek a lehetőségnek, mivel úgy tűnt, máshonnan nem számíthattak támogatásra. Meglepetésemre Andrea kijelentette, hogy év végén meg fog bukni, mivel az utóbbi hónapokban már egyáltalán nem járt iskolába. Igyekeztem rábeszélni a pótvizsgára, és az általános iskola elvégzésének fontosságát hangsúlyoztam.

A következő hónapban, júliusban már összepakolt csomagjaikkal találtam őket. Szinte mindenüket eladták, így várták a Szolnokra költözést. Közben kiderült, hogy a garzonlakások elkészülte elhúzódott, így ideiglenesen a hajléktalanok szállójára kellett költözniük. Ez volt az egyetlen lehetőség arra, hogy fedél legyen a fejük felett. Andrea valóban nem kapta meg a 8. osztály elvégzését tanúsító bizonyítványt, így felkínáltam neki azt a lehetőséget,

hogy a városban a dolgozók esti iskolájában befejezze a tanévet. Úgy éreztem, hogy a 16 éves leány semmiféle motivációt nem érez a tanulásra.

Szeptemberben már az új szállásukon találtam őket. A Humán Szolgáltató családgondozója megígérte, hogy itt addig tartózkodhatnak, amíg fel nem épül az albérlők házában a garzon. A pénzük takaréokban volt, és javasoltam nekik, ne költsék el, mivel a szükséges dolgokat megvásárolhatják belőle.

Novemberben meglepődve tapasztaltam, hogy a hajléktalan szállóról mindkettőjüket áthelyezték egy másik épületbe, a menedékhelyre. Kiderült ugyanis, hogy 2 hónap alatt a takaréokban lévő összes pénzüket elköltötték, és már az éjszakai díjat (havi 1200 Ft-ot) sem tudták fizetni. A társalgóban ültünk le beszélgetni az anyával, mivel reggel 6-tól este 8-ig tilos a lakószobában tartózkodni. Panaszkodott, hogy semmilyen jövedelme nincs, és Szolnokon még kevésbé van munkalehetőség. Kérte a segítségemet, hogy próbáljak meg valamit csinálni, mert itt is csak 30 napig tartózkodhatnak teljesen ingyen. Megmondtam az asszonynak, hogy úgy érzem, semmilyen igyekezet nincs bennük a változásra. Kiderült, hogy már két élettársi kapcsolata volt a szálláshelyen, és a férfiak segítségével sikerült a pénzt elkölteni. Megadtam a Munkaerő Szolgálati Iroda címét, és mondtam, hogy mielőbb keresse fel őket, és bármilyen munkát vállaljon el. Közben a Családsegítő segítségét kértem, hogy közreműködésükkel 30 naponként hosszabbítsák meg tartózkodási engedélyüket. Amikor ismét felkerestem őket, sem az asszony, sem a lánya nem tartózkodott a szállón. Üzenetet hagytam számukra, hogy keressenek fel munkahelyemen, a kórházban. Mivel márciusig nem jelentkeztek, ismét én kerestem fel őket a menedékhelyen. Ezúttal sem tartózkodtak bent, azonban meglepődve hallgattam a gondnokot, aki elmondta, hogy csak W.-nének van joga az éjszakai szállás elfoglalására. Leányát ugyanis két hétre kitiltották, mivel a közösségi élet szabályait sorozatosan megszegte. Mivel az utóbbi időben többször is sikertelenül kerestem gondozottjaimat a szállón, így személyesen felkerestem a Humán Szolgáltató Központ családgondozóját. Elmondta, hogy most már Andrea is megkapta az éjszakai szállás jogát, egyébként pedig terhes. Azt szeretnék elérni, hogy terhestanácsadáson megjelenjen, mivel a 13. hét betöltése után várandósági pótlékot folyósítanak, így legalább valami jövedelme lenne. Megbeszéltük a családgondozó kollégával azt a lehetőséget, hogy felajánljuk a 16 éves Andreának, elhelyezzük a Szolnoki Gyermek- és Ifjúságvédőben, és ha a kis csecsemő is megszületik, vele együtt áthelyeztetjük a Gyermekvárosba, és gondozhatja a gyermeket. Mikor végre sikerült kapcsolatba lépnem Andreával és édesanyjával, ezt a lehetőséget elutasították, és határozottan a terhesség megtartása mellett voltak. Május végén örömmel hallottam, hogy a „kismama” leány jelentkezett a terhestanácsadáson élettársával. A szakorvos itt is a terhesség megszakítását javasolta, amit a leány és élettársa, valamint az édesanya is egyértelműen elutasítottak. Amikor ismét a szállón érdeklődtem, a gondnok elmondta, hogy csak éjszaka vannak bent, napközben pedig csavarognak, sőt, több információ szólt amellest, hogy lopni is eljárnak. Andrea élettársa cigány származású fiatalember, szintén a menedékhelyen lakott. Semmilyen jövedelemmel nem rendelkezett. Abban bíztak, hogy most már kapni fogják havonta ezt a kis

pénzösszeget, és majd csak kapnak valami férőhelyet, ha a kisbaba megszületik.

Családgondozási, utógondozási munkám és „segíteni akarásom” természetesen ezen a ponton nem fejeződött be. Azt gondolom, hogy a csecsemő megszületésével még nagyobb nehézségek elé kell nézniük. Különösen ebben a helyzetben, hiszen a garzonház átalakításának tervét elvetették, mivel francia részvényesek megvásárolták a cukorgyár 51%-át, így a területén lévő barakk épületekre is igényt tartottak. Klienseim számára maradt a menedékhely továbbra is mint lakhatási lehetőség.

Mindenesetre a Családsegítő, a Védőnői Szolgálat és az én segítségem továbbra is „támasz-támogatás” a nehézségeikben, problémáikban.

CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG

Szerkesztőség: 1032 Budapest, Zápor u. 45–47.

Postacím: 1300 Budapest Pf. 23.

Tel./Fax: 1887-104

Bankszámlaszám:

OTP Bp. III. ker. (218-98031) 504-3089-8

A magyar család-, gyermek- és ifjúságvédelem szakmai folyóirata kéthavonta jelenik meg.

Nem kötelezzük el magunkat egyetlen gyermekvédelmi irányzat mellett sem. Az optimális megoldásokat, a legeredményesebb formákat, a segítség legcélszerűbb módjait keressük. Szeretnénk részt vállalni a bizonytalanságok megszüntetésében, a család- és gyermekvédelem döntéshozóinak befolyásolásában. Lapunk nyitott: minden hasznos, gondolatébresztő javaslatot, kezdeményezést szívesen veszünk, és érdeklődéssel várunk.

Ön is érdekelt – legyen a szerzőnk, olvasónk, támogatónk!

Kérésre lapunkból ingyenes mutatóványszámot küldünk Önnek, ismerőseinek, barátainak, és számlával társított átutalási postautalványt is mellékelünk az előfizetés megkönnyítése céljából (egyes szám ára 125 Ft, az éves előfizetési díj 600 Ft. A szerkesztőség levelezési címe: *Család, gyermek, ifjúság*, 1300 Budapest, Pf. 23.)